Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

26. ožujka 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Sudska nadležnost i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 5. točka 1. – Nadležnost u stvarima koje se odnose na ugovore – Članci 15. do 17. – Nadležnost za potrošačke ugovore – Uredba (EZ) br. 261/2004 – Članci 6. i 7. – Pravo na naknadu štete u slučaju dužeg kašnjenja leta – Ugovor o prijevozu koji kombinira putovanje i smještaj, a koji je sklopljen između putnika i putničke agencije – Tužba za naknadu štete podnesena protiv zračnog prijevoznika koji nije stranka tog ugovora – Direktiva 90/314/EEZ – Putovanje u paket-aranžmanu”

U predmetu C-215/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Obvodní soud pro Prahu 8 (Sud gradske četvrti Prag 8, Češka Republika), odlukom od 25. siječnja 2018., koju je Sud zaprimio 26. ožujka 2018., u postupku

Libuše Králová

protiv

Primera Air Scandinavia A/S,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: J.-C. Bonichot, predsjednik vijeća, M. Safjan (izvjestitelj), L. Bay Larsen, C. Toader i N. Jääskinen, suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, M. Šimerdová i M. Heller, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 7. studenoga 2019.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: češki

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 5. točke 1. i članaka 15. do 17. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.) i Uredbe (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 (SL 2004., L 46, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 26., str. 21. i ispravak SL 2019., L 119, str. 202.).

2 Ovaj zahtjev upućen je u okviru spora između Libuše Králove i Primere Air Scandinavia A/S, trgovačkog društva za zračni prijevoz sa sjedištem u Danskoj (u daljnjem tekstu: Primera), u vezi s tužbom za naknadu štete na temelju Uredbe br. 261/2004 zbog dužeg kašnjenja leta iz Praga (Češka Republika) u Keflavík (Island) koji izvodi društvo Primera.

Pravni okvir

Uredba br. 44/2001

3 Uredba br. 44/2001 stavljena je izvan snage Uredbom (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2012., L 351, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. i ispravci SL 2014., L 160, str. 40. i SL 2016., L 202, str. 57.). Međutim, na temelju članka 81. potonje uredbe, ona se primjenjuje tek od 10. siječnja 2015. Zato se, imajući u vidu vrijeme nastanka činjenica u glavnom postupku, na njega i dalje primjenjuje Uredba br. 44/2001.

4 U uvodnim izjavama 11. do 13. Uredbe br. 44/2001 navedeno je:

„(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.

(13) Kad je riječ o osiguranju, potrošačkim ugovorima i zapošljavanju, slabija strana u sporu trebala bi biti zaštićena propisima o nadležnosti tako da oni više pogoduju zadovoljavanju njezinih interesa nego što to omogućuju opći propisi.”

5 U skladu s člankom 2. stavkom 1. te uredbe:

„Uz poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.”

6 Članak 5. navedene uredbe bio je dio njezina poglavlja II. odjeljka 2., naslovljenog „Posebna nadležnost”. Točka 1. tog članka propisivala je:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

1. (a) u stvarima koje se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu u kojemu treba biti izvršena obveza;
   (b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:

   – u slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,

   – u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene;
   (c) ako se ne primjenjuje podstavak (b), primjenjuje se podstavak (a).”

7 Članak 15. iste uredbe, koji je bio dio njezina poglavlja II. odjeljka 4., pod naslovom „Nadležnost nad potrošačkim ugovorima”, određivao je:

„1. U stvarima koje se odnose na ugovor koji sklapa osoba – potrošač, u svrhe za koje se može smatrati da su izvan njezine profesionalne djelatnosti, nadležnost se utvrđuje odredbama ovog odjeljka, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 4. i članka 5. točke 5., ako:

[…]

(c) u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja se bavi trgovačkom ili profesionalnom aktivnošću u državi članici u kojoj potrošač ima domicil ili ako na bilo koji drugi način usmjerava takvu aktivnost prema toj državi članici ili prema većem broju država uključujući i tu državu članicu, a ugovor pripada u područje takvih aktivnosti.

2. Ako potrošač sklopi ugovor sa strankom koja nema domicil u državi članici, ali ima podružnicu, predstavništvo ili drugu poslovnu jedinicu u jednoj od država članica, za tu se stranku, u sporovima koji nastaju zbog djelovanja podružnice, predstavništva ili druge poslovne jedinice, smatra da ima domicil u toj državi.

3. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na ugovore o prijevozu, osim na ugovore u kojima je u cijenu uračunata kombinacija prijevoza i smještaja.”

8 Članak 16. stavak 1. Uredbe br. 44/2001, koji se nalazio u tom odjeljku 4., glasio je:

„Potrošač može pokrenuti postupak protiv druge ugovorne stranke bilo pred sudovima države članice u kojoj ta stranka ima domicil, bilo pred sudovima mjesta u kojemu potrošač ima domicil.”

9 U skladu s člankom 17. te uredbe:

„Odstupanje od primjene odredaba ovog odjeljka moguće je samo dogovorom:

1. koji je sklopljen nakon nastanka spora; ili

2. koji potrošaču omogućuje pokretanje postupka pred sudovima koji nisu navedeni u ovom odjeljku; ili

3. koji su postigli potrošač i druga ugovorna stranka, pri čemu obje stranke imaju domicil ili uobičajeno boravište u istoj državi članici u trenutku postizanja dogovora, i kojim se nadležnost prenosi na sudove te države članice, pod uvjetom da takav dogovor nije u suprotnosti s pravom te države članice."

Uredba br. 261/2004

10 Članak 1. Uredbe br. 261/2004, naslovljen „Predmet", u stavku 1. određuje:

„Ovom se Uredbom utvrđuju, prema ovdje navedenima uvjetima, minimalna prava koja imaju putnici kada:

(a) im je uskraćen ukrcaj protiv njihove volje;

(b) im je let otkazan;

(c) njihov let kasni."

11 Članak 2. te uredbe, naslovljen „Definicije", propisuje:

„Za potrebe ove Uredbe:

[…]

(b) ‚stvarni zračni prijevoznik' znači zračni prijevoznik koji izvodi ili namjerava izvesti let ugovoren s putnicima ili u ime neke druge osobe, pravne ili fizičke, koja ima ugovor s tim putnikom;

[…]"

12 Članak 3. navedene uredbe, naslovljen „Područje primjene", navodi:

„1. Ova se Uredba primjenjuje na:

(a) putnike koji putuju iz zračne luke smještene na državnom području države članice na koju se Ugovor primjenjuje;

[…]

2. Stavak 1. primjenjuje se ako putnici ispunjavaju uvjete:

(a) imaju potvrđenu rezervaciju za određeni let i, osim u slučaju otkazivanja leta navedenog u članku 5., prijave se za let,

– kako je navedeno i u vrijeme koje je navedeno unaprijed i u pisanom obliku (uključujući i elektronički način) od strane zračnog prijevoznika, tour operatora ili ovlaštenog putnog agenta,

ili, ako vrijeme nije navedeno,

– ne kasnije od 45 minuta prije objavljenog vremena polaska; ili

[…]

5. Ova se Uredba primjenjuje na bilo kojeg zračnog prijevoznika koji osigurava prijevoz putnika obuhvaćenog stavcima 1. i 2. U slučajevima kada [stvarni] zračni prijevoznik koji nema ugovor s putnikom obavlja obveze propisane ovom Uredbom, smatrat će se kao da to radi u ime osobe koja ima ugovor s putnikom.

6. Ova Uredba ne utječe na prava putnika propisana [Direktivom Vijeća 90/314/EEZ od 13. lipnja 1990. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket aranžmanima (SL 1990., L 158, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 60., str. 27.)]. Ova se Uredba ne primjenjuje u slučajevima kada se paket tura otkaže zbog razloga različitih od otkazivanja leta."

13 Članak 6. iste uredbe, naslovljen „Kašnjenje leta", propisuje:

„1. Kada stvarni zračni prijevoznik razumno očekuje kašnjenje leta u polasku izvan vremena predviđenog redom letenja:

(a) za dva sata i više za letove od 1 500 km ili kraće; ili

(b) za tri sata ili više za sve letove unutar Zajednice duže od 1 500 km i za sve ostale letove između 1 500 km i 3 500 km; ili

(c) za četiri sata ili više, u slučaju svih letova koji ne spadaju pod točke (a) ili (b),

[stvarni] zračni prijevoznik dužan je putnicima pružiti:

i. pomoć propisanu u članku 9. stavku 1. točki (a) i članku 9. stavku 2.; i

ii. kada je razumno očekivano vrijeme polaska najmanje dan nakon prethodno najavljenog vremena polaska, pomoć propisanu u članku 9. stavku 1. točki (b) i članku 9. stavku 1. točki (c); i

iii. kada je kašnjenje leta najmanje pet sati, pomoć propisanu člankom 8. stavkom 1. točkom (a).

2. U svakom slučaju, pomoć će se pružiti unutar gore propisanih vremenskih rokova, a s obzirom na svaku pojedinu kategoriju udaljenosti."

14 Članak 7. Uredbe br. 261/2004, naslovljen „Pravo na odštetu", u stavku 1. točki (b) propisuje:

„Pozivanjem na ovaj članak, putnici ostvaruju pravo na odštetu u iznosu od:

[…]

(b) 400 EUR za sve letove unutar Zajednice, duže od 1 500 km i za sve druge letove dužine između 1 500 km i 3 500 km".

15 Članak 8. te uredbe, naslovljen „Pravo na vraćanje prevoznine ili preusmjeravanje", u stavku 2. predviđa:

„Stavak 1. točka (a) se također primjenjuje na putnike čiji letovi čine dio paketa, isključujući pravo na nadoknadu tamo gdje takvo pravo proizlazi iz Direktive 90/314/EEZ."

Direktiva 90/314

16 Člankom 2. stavkom 1. Direktive 90/314, koja se primjenjivala u vrijeme nastanka činjenica u glavnom postupku, bilo je određeno:

„Za potrebe ove Direktive:

1. ‚paket aranžman' znači unaprijed utvrđena kombinacija najmanje dvije dolje navedene pojedinačne usluge ako se prodaju ili nude na prodaju po cijeni koja uključuje razne usluge koje se pružaju u vremenu dužem od dvadeset četiri sata ili uključuju smještaj i noćenje:
   (a) prijevoz;
   (b) smještaj;
   (c) ostale turističke usluge koje nisu pomoćne prijevozne ili smještajne usluge, a predstavljaju znatan dio paket aranžmana.

Zasebno oglašavanje različitih sastavnih dijelova istog paket aranžmana organizatora ili prodavatelja ne oslobađa obveza koje proizlaze iz ove Direktive".

Glavni postupak i prethodna pitanja

17 L. Králová, s domicilom u Pragu, sklopila je s putničkom agencijom FIRO-tour a.s. ugovor o putovanju u paket-aranžmanu koji uključuje zračni prijevoz između Praga i Keflavíka, a koji pruža društvo Primera, s jedne strane, i smještaj na Islandu, s druge strane.

18 Let s polaskom iz Praga i s odredištem u Keflavíku od 25. travnja 2013., za koji je L. Králová imala potvrđenu rezervaciju, kasnio je više od četiri sata. Zbog toga je L. Králová protiv društva Primera Obvodnom soudu pro Prahu 8 (Sud gradske četvrti Prag 8, Češka Republika) podnijela tužbu za naknadu štete u iznosu od 400 eura, na temelju članka 6. stavka 1. i članka 7. Uredbe br. 261/2004.

19 Rješenjem od 1. travnja 2014. Obvodní soud pro Prahu 8 (Sud gradske četvrti Prag 8) proglasio se nenadležnim za odlučivanje o navedenoj tužbi zato što se Uredba br. 44/2001 ne primjenjuje na Kraljevinu Dansku, državu članicu u kojoj društvo Primera ima sjedište. Taj je sud dodao da njegova nadležnost ne proizlazi ni iz poglavlja II. odjeljka 4. te uredbe, s obzirom na to da L. Králová ugovor o prijevoz nije sklopila s društvom Primera, nego s putničkom agencijom FIRO-tour. Ako se mora utvrditi postojanje ugovora između stranaka u postupku, to se u svakom slučaju ne odnosi na ugovor koji kombinira putovanje i smještaj, kao što se to zahtijeva u članku 15. stavku 3. navedene uredbe.

20 L. Králová protiv tog rješenja podnijela je žalbu Městskom soudu v Praze (Gradski sud u Pragu, Češka Republika), koji ju je odbio rješenjem od 4. kolovoza 2014. Taj je sud utvrdio da se Uredba br. 44/2001 od 1. srpnja 2007. primjenjuje na Kraljevinu Dansku, ali se u predmetu u glavnom postupku ne može na temelju nje utvrditi nadležnost čeških sudova.

21 Povodom žalbe u kasacijskom postupku koju je Nejvyšším soudu (Vrhovni sud, Češka Republika) podnijela L. Králová, taj je sud odlukom od 15. rujna 2015. poništio rješenja Obvodnog souda pro Prahu 8 (Sud gradske četvrti Prag 8) i Městskog souda v Praze (Gradski sud u Pragu) te je vratio predmet Obvodnom soudu pro Prahu 8 (Sud gradske četvrti Prag 8), zaključivši da taj sud treba ispitati pasivnu legitimaciju društva Primera u smislu članka 5. točke 1. i članaka 15. i 16. Uredbe br. 44/2001.

22 Sud koji je uputio zahtjev navodi da iz iste uredbe ne može automatski zaključiti jesu li u odnosima između zračnog prijevoznika i potrošača u situacijama kada se zračni prijevoz organizira kao dio putovanja u paket-aranžmanu nadležni sudovi u mjestu izvršenja ugovorne obveze, u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (b) navedene uredbe, ili su nadležni sudovi u mjestu u kojem potrošač ima domicil, u skladu s njezinim člankom 16. stavkom 1.

23 Nadalje, sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome ima li društvo Primera, koje je bilo obvezno postupiti u skladu s obvezama predviđenima tom uredbom, pasivnu legitimaciju za ostvarivanje prava koja proizlaze iz Uredbe br. 261/2004 i o tome kakav je odnos između odgovornosti koja proizlazi iz navedene uredbe i one koja proizlazi iz Direktive 90/314.

24 U tim je okolnostima Obvodní soud pro Prahu 8 (Sud gradske četvrti Prag 8) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li između tužiteljice i tuženika postojao ugovorni odnos u smislu članka 5. točke 1. [Uredbe br. 44/2001], iako oni nisu sklopili ugovor, a let je bio dio usluga u paket-aranžmanima pruženih na temelju ugovora između tužiteljice i treće strane (putnička agencija)?

2. Može li se taj odnos okvalificirati kao potrošački odnos u skladu s […] člancima 15. do 17. [Uredbe br. 44/2001]?

3. Ima li tuženik pasivnu legitimaciju u svrhu ostvarivanja prava koja proizlaze iz [Uredbe br. 261/2004]?”

O prethodnim pitanjima

Treće pitanje

25 Svojim trećim pitanjem, koje je potrebno prvo ispitati, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Uredbu br. 261/2004 tumačiti na način da putnik čiji je let kasnio tri sata ili više može podnijeti tužbu za naknadu štete na temelju njezinih članaka 6. i 7. protiv stvarnog zračnog prijevoznika, iako taj putnik i taj zračni prijevoznik nisu međusobno sklopili ugovor i iako je let o kojem je riječ dio putovanja u paket-aranžmanu, koje je obuhvaćeno Direktivom 90/314.

26 U tom se pogledu, prvo, to pitanje odnosi na to primjenjuje li se Uredba br. 261/2004 na zračnog prijevoznika koji je izveo let koji kasni u ime osobe koja je sklopila ugovor s putnikom, iako on sam nije sklopio ugovor s tim putnikom.

27 Članak 2. točka (b) te uredbe sadržava definiciju pojma „stvarni zračni prijevoznik”, navodeći da je riječ o zračnom prijevozniku koji izvodi ili namjerava izvesti let ugovoren s putnicima ili u ime neke druge osobe, pravne ili fizičke, koja je sklopila ugovor s tim putnikom.

28 U skladu s člankom 3. stavkom 5. iste uredbe, ona se primjenjuje na bilo kojeg stvarnog zračnog prijevoznika koji osigurava prijevoz putnika iz zračne luke ili u zračnu luku smještenu na državnom području države članice. Istom se odredbom propisuje da će se, u slučajevima kada stvarni zračni prijevoznik koji s putnikom nije sklopio ugovor, ali ispunjava obveze propisane tom uredbom, smatrati kao da to radi u ime osobe koja ima ugovor s predmetnim putnikom (presuda od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 62.).

29 Iz navedenih odredbi proizlazi da se putnik čiji je let kasnio može pozvati na Uredbu br. 261/2004 protiv stvarnog zračnog prijevoznika čak i ako putnik i stvarni zračni prijevoznik nisu međusobno sklopili ugovor.

30 Drugo, treće pitanje odnosi se na to utječe li okolnost da je ugovor o kojem je riječ u glavnom postupku paket-aranžman, u smislu članka 2. stavka 1. Direktive 90/314, na putnikovu mogućnost da se pozove na prava koja proizlaze iz članaka 6. i 7. Uredbe br. 261/2004 zbog leta koji kasni.

31 Kad je riječ o odnosu Uredbe br. 261/2004 s Direktivom 90/314, najprije valja istaknuti da iz članka 3. stavka 6. te uredbe proizlazi da on ne utječe na prava koja za putnike, s obzirom na to da su kupili putovanje u paket-aranžmanu, proizlaze iz navedene direktive.

32 U tom pogledu, članak 8. stavak 2. navedene uredbe navodi da se pravo na nadoknadu iznosa vrijednosti karte primjenjuje i na putnike čiji je let dio paket-aranžmana, osim ako takvo pravo proizlazi iz Direktive 90/314.

33 U tom je kontekstu Sud presudio da iz tog jasnog izričaja navedenog članka 8. stavka 2. proizlazi da je sâmo postojanje prava na nadoknadu koje proizlazi iz Direktive 90/314 dovoljno da isključi mogućnost da putnik čiji je let dio paket-aranžmana na temelju Uredbe br. 261/2004 traži nadoknadu iznosa vrijednosti svoje karte od stvarnog zračnog prijevoznika (presuda od 10. srpnja 2019., Aegean Airlines, C-163/18, EU:C:2019:585, t. 31.).

34 Međutim, članci 6. i 7. Uredbe br. 261/2004, na temelju kojih je putnica o kojoj je riječ u glavnom postupku podnijela svoju tužbu za naknadu štete, ne predviđaju odstupanje poput onoga koje je predviđeno za nadoknadu iznosa vrijednosti karte u članku 8. stavku 2. te uredbe, o kojoj je riječ u predmetu u kojem je donesena presuda od 10. srpnja 2019., Aegean Airlines (C-163/18, EU:C:2019:585).

35 Stoga se čini da se pravo na nadoknadu iz članka 7. navedene uredbe primjenjuje u slučaju kad je let koji je kupio putnik dio paket-aranžmana, pri čemu to ne utječe na eventualna prava koja proizlaze iz Direktive 90/314.

36 Tom tumačenju idu u prilog pripremni materijali za donošenje Uredbe br. 261/2004. Naime, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 72. svojeg mišljenja, iz pripremnih materijala proizlazi da namjera zakonodavca Unije nije bila da putnike čiji je let dio putovanja u paket-aranžmanu isključi iz područja primjene te uredbe, nego da im omogući da ostvaruju prava koja im ona dodjeljuje, ne dovodeći u pitanje zaštitu koju im osigurava Direktiva 90/314.

37 U tom se pogledu pravo na standardiziranu i paušalno izračunanu naknadu štete, koje proizlazi iz članka 7. Uredbe br. 261/2004, ubraja u ključna prava koja se tim instrumentom dodjeljuju putnicima u zračnom prometu na teret stvarnog zračnog prijevoznika i u sustavu koji je uspostavljen Direktivom 90/314 ne postoje jednaka prava na teret organizatora putovanja.

38 S obzirom na prethodna razmatranja, na treće pitanje valja odgovoriti da Uredbu br. 261/2004 treba tumačiti na način da putnik čiji je let kasnio tri sata ili više može podnijeti tužbu za naknadu štete na temelju njezinih članaka 6. i 7., iako taj putnik i taj zračni prijevoznik nisu međusobno sklopili ugovor i iako je let o kojem je riječ dio putovanja u paket-aranžmanu, koje je obuhvaćeno Direktivom 90/314.

Prvo pitanje

39 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 5. točku 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da je tužba za naknadu štete koju je na temelju Uredbe br. 261/2004 putnik podnio protiv zračnog prijevoznika obuhvaćena pojmom „stvari koje se odnose na ugovore” u smislu te odredbe, iako između tih stranaka nije sklopljen nikakav ugovor i iako je let koji je izveo taj zračni prijevoznik bio predviđen ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu, uključujući i smještaj, sklopljenim s trećom osobom.

40 Najprije valja istaknuti da, u skladu s člankom 5. točkom 1. Uredbe br. 44/2001, osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena, u stvarima koje se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu u kojem treba biti izvršena obveza.

41 Iz sudske prakse Suda proizlazi da se pojam „stvari koje se odnose na ugovore" treba tumačiti autonomno radi osiguranja njegove ujednačene primjene u svim državama članicama (vidjeti u tom smislu presudu od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 58. i navedenu sudsku praksu).

42 Sud je u tom pogledu smatrao da sklapanje ugovora nije pretpostavka za primjenu članka 5. točke 1. Uredbe br. 44/2001 (presuda od 21. travnja 2016., Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, t. 34. i navedena sudska praksa).

43 Iako se u članku 5. točki 1. Uredbe br. 44/2001 ne zahtijeva sklapanje ugovora, u skladu je s ustaljenom sudskom praksom da je utvrđivanje obveze ipak nužno za njezinu primjenu, s obzirom na to da se sudska nadležnost na temelju te odredbe zasniva prema mjestu u kojem je obveza koja je predmet postupka izvršena ili treba biti izvršena. Pojam „stvari koje se odnose na ugovore" u smislu spomenute odredbe stoga se ne može tumačiti na način da se odnosi na situaciju u kojoj ne postoji obveza koju je jedna strana slobodnom voljom preuzela prema drugoj (presuda od 14. ožujka 2013., Česká spořitelna, C-419/11, EU:C:2013:165, t. 46. i navedena sudska praksa).

44 Iz toga slijedi da se pravilo o posebnoj nadležnosti u stvarima koje se odnose na ugovore iz članka 5. točke 1. Uredbe br. 44/2001 temelji na predmetu tužbe, a ne na identitetu stranaka (vidjeti u tom smislu presudu od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 61. i navedenu sudsku praksu).

45 Stoga u ovom slučaju valja, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 43. ove presude, ispitati može li se smatrati da zračni prijevoznik koji nije sklopio ugovor o prijevozu s putnikom i koji je izveo let predviđen ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu što ga je sklopila treća osoba ispunjava slobodnom voljom preuzetu obvezu prema drugoj strani i na kojoj se temelji tužiteljeva tužba.

46 Kao prvo, treba smatrati da se zračnog prijevoznika poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku može okvalificirati kao „stvarnog zračnog prijevoznika", u smislu članka 2. točke (b) Uredbe br. 261/2004, s obzirom na to da je izveo let u ime pravne ili fizičke osobe koja je sklopila ugovor s predmetnim putnikom, odnosno, u konkretnom slučaju, u ime putničke agencije.

47 Kao drugo, iz članka 3. stavka 5. druge rečenice Uredbe br. 261/2004 proizlazi da će se u slučajevima kada stvarni zračni prijevoznik koji s putnikom nije sklopio ugovor, ali ispunjava obveze propisane tom uredbom, smatrati kao da to čini u ime osobe koja je sklopila ugovor s predmetnim putnikom (rješenje od 13. veljače 2020., flightright, C-606/19, EU:C:2020:101, t. 34.).

48 Stoga se treba smatrati da taj prijevoznik obavlja obveze koje je slobodnom voljom preuzeo prema suugovaratelju predmetnog putnika. Izvor tih obveza jest ugovor o putovanju u paket-aranžmanu koji je putnik sklopio s putničkom agencijom (vidjeti u tom smislu presudu od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 63.).

49 Stoga se tužbu za naknadu štete zbog dužeg kašnjenja leta koju je podnio putnik protiv navedenog stvarnog zračnog prijevoznika, a koji nije suugovaratelj navedenog putnika, ipak mora smatrati podnesenom u stvarima koje se odnose na ugovore, u smislu članka 5. točke 1. Uredbe br. 44/2001.

50 Okolnost da je ugovor o zračnom prijevozu dio putovanja u paket-aranžmanu, u smislu članka 2. točke 1. Direktive 90/314, koji uključuje smještaj, ne može dovesti u pitanje to utvrđenje.

51 Naime, ta pojedinost ne mijenja ni ugovornu prirodu pravnih obveza na koje se poziva putnik ni predmet njegove tužbe, koju stoga može pokrenuti pred jednim ili drugim sudom mjesta izvršenja ugovornih obveza (vidjeti u tom smislu presudu od 7. ožujka 2018., flightright i dr., C-274/16, C-447/16 i C-448/16, EU:C:2018:160, t. 68. i 69. i rješenje od 13. veljače 2020., flightright, C-606/19, EU:C:2020:101, t. 26. i 27.).

52 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 5. točku 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da je tužba za naknadu štete koju je na temelju Uredbe br. 261/2004 podnio putnik protiv stvarnog zračnog prijevoznika obuhvaćena pojmom „stvari koje se odnose na ugovore" u smislu te odredbe, iako između tih stranaka nije sklopljen nikakav ugovor i iako je let koji je izveo taj zračni prijevoznik bio predviđen ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu, uključujući i smještaj, sklopljenim s trećom osobom.

Drugo pitanje

53 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članke 15. do 17. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da je tužba za naknadu štete koju je putnik podnio protiv stvarnog zračnog prijevoznika, s kojim taj putnik nije sklopio ugovor, obuhvaćena područjem primjene tih članaka koji se odnose na posebnu nadležnost za potrošačke ugovore.

54 Najprije valja podsjetiti na to da pravila o nadležnosti spomenuta u poglavlju II. odjeljku 4. Uredbe br. 44/2001, koje obuhvaća njezine članke 15. do 17., nude potrošaču izbor da svoju tužbu podnese bilo pred sudom svojeg domicila, bilo pred sudovima države članice u kojoj domicil ima druga ugovorna strana.

55 Ta su pravila odstupanja kako od općeg pravila o nadležnosti propisanog člankom 2. stavkom 1. navedene uredbe, kojim se nadležnost dodjeljuje sudovima države članice u kojoj tuženik ima domicil, tako i od pravila o posebnoj nadležnosti u stvarima koje se odnose na ugovore iz članka 5. točke 1. iste uredbe. Stoga se navedena pravila iz tog odjeljka 4. nužno moraju usko tumačiti (vidjeti u tom smislu presudu od 14. ožujka 2013., Česká spořitelna, C-419/11, EU:C:2013:165, t. 26. i navedenu sudsku praksu).

56 Sudska je nadležnost utvrđena navedenim odjeljkom 4. ako su ispunjene tri pretpostavke iz članka 15. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, i to, kao prvo, da je jedna ugovorna strana potrošač koji djeluje u kontekstu za koji se može smatrati da je izvan njegove profesionalne djelatnosti, kao drugo, da je ugovor između takvog potrošača i poslovnog subjekta doista sklopljen i, kao treće, da takav ugovor ulazi u jednu od kategorija iz stavka 1. točaka (a) do (c) navedenog članka 15. Te pretpostavke moraju se kumulativno ispuniti pa se, ako jedna od njih nije ispunjena, nadležnost ne može zasnovati prema pravilima o potrošačkim ugovorima (vidjeti u tom smislu presudu od 28. siječnja 2015., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, t. 23. i navedenu sudsku praksu).

57 U ovom se slučaju pitanje suda koji je uputio zahtjev odnosi na pitanje mogu li se tri pretpostavke spomenute u prethodnoj točki smatrati ispunjenima u pogledu pravnog odnosa između putnika i zračnog prijevoznika ako međusobno nisu sklopili ugovor.

58 U tom pogledu, kao prvo, valja istaknuti da, za razliku od uvjeta koji se zahtijevaju za primjenu pravila o posebnoj nadležnosti koja proizlaze iz članka 5. točke 1. Uredbe br. 44/2001, za primjenu pravila o nadležnosti koja proizlaze iz poglavlja II. odjeljka 4. te uredbe od presudne je važnosti da stranke u postupku također budu ugovorne stranke.

59 Naime, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 48. svojeg mišljenja, a češka vlada u svojem pisanom očitovanju, članci navedenog odjeljka 4. upućuju na „ugovor koji sklapa […] potrošač”, na „stranku”, na „drugu stranku” u potrošačkom ugovoru ili pak na dogovore o odabiru suda koji su postigli „potrošač i druga ugovorna stranka”.

60 Ta upućivanja idu u prilog tumačenju u skladu s kojim, kako bi se primjenjivao isti odjeljak 4., potrošač mora tužbu podnijeti protiv svojeg suugovaratelja.

61 Zato je Sud presudio da se pravila o nadležnosti koja su za potrošačke ugovore propisana člankom 16. stavkom 1. Uredbe br. 44/2001 primjenjuju prema tekstu te odredbe samo na postupke koje potrošač pokrene protiv druge ugovorne stranke, što nužno podrazumijeva da je došlo do sklapanja ugovora između potrošača i spornog poduzetnika (presuda od 25. siječnja 2018., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, t. 45. i navedena sudska praksa).

62 Kao drugo, tumačenje prema kojem se pravila o nadležnosti za potrošačke ugovore iz poglavlja II. odjeljka 4. Uredbe br. 44/2001ne primjenjuju u situaciji u kojoj nema ugovora između potrošača i poduzetnika u skladu je s ciljem izloženim u jedanaestoj uvodnoj izjavi te uredbe, a to je osiguravanje izuzetne predvidljivosti propisa o nadležnosti.

63 Naime, kao što je to u točki 57. svojeg mišljenja istaknuo nezavisni odvjetnik, protuteža potrošačevoj mogućnosti da pokrene postupak protiv poduzetnika pred sudom koji je mjesno nadležan prema domicilu potrošača jest zahtjev da je između njih sklopljen ugovor, iz čega proizlazi navedena predvidljivost za tuženika.

64 Osim toga, Sud je doista istaknuo da pojam „druge ugovorne stranke” iz članka 16. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti u smislu da on označava i ugovornog partnera poduzeća s kojim je potrošač sklopio dotični ugovor (vidjeti u tom smislu presudu od 14. studenoga 2013., Maletic, C-478/12, EU:C:2013:735, t. 32.). Međutim, to tumačenje temelji se na posebnim okolnostima u kojima je potrošač od samog početka bio neodvojivo ugovorno povezan s dvama suugovarateljima (presuda od 28. siječnja 2015., Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, t. 33.).

65 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti da članke 15. do 17. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da tužba za naknadu štete koju je putnik podnio protiv stvarnog zračnog prijevoznika, s kojim taj putnik nije sklopio ugovor, nije obuhvaćena područjem primjene tih članaka koji se odnose na posebnu nadležnost za potrošačke ugovore.

Troškovi

66 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. **Uredbu (EZ) br. 261/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. veljače 2004. o utvrđivanju općih pravila odštete i pomoći putnicima u slučaju uskraćenog ukrcaja i otkazivanja ili dužeg kašnjenja leta u polasku te o stavljanju izvan snage Uredbe (EEZ) br. 295/91 treba tumačiti na način da putnik čiji je let kasnio tri sata ili više može podnijeti tužbu za naknadu štete na temelju njezinih članaka 6. i 7. protiv stvarnog zračnog prijevoznika, iako taj putnik i taj zračni prijevoznik nisu međusobno sklopili ugovor i iako je let o kojem je riječ dio putovanja u paket-aranžmanu, koje je obuhvaćeno Direktivom Vijeća 90/314/EEZ od 13. lipnja 1990. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket aranžmanima.**

2. **Članak 5. točku 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da je tužba za naknadu štete koju je na temelju Uredbe br. 261/2004 podnio putnik protiv stvarnog zračnog prijevoznika obuhvaćena pojmom „stvari koje se odnose na ugovore" u smislu te odredbe, iako između tih stranaka nije sklopljen nikakav ugovor i iako je let koji je izveo taj zračni prijevoznik bio predviđen ugovorom o putovanju u paket-aranžmanu, uključujući i smještaj, sklopljenim s trećom osobom.**

3. **Članke 15. do 17. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da tužba za naknadu štete koju je putnik podnio protiv stvarnog zračnog prijevoznika, s kojim taj putnik nije sklopio ugovor, nije obuhvaćena područjem primjene tih članaka koji se odnose na posebnu nadležnost za potrošačke ugovore.**

Potpisi